CZU: 005.334:614:338(478) **https://doi.org/10.59295/sum11(6)2025_08**

PLANURI DE MANAGEMENT AL CRIZELOR PENTRU CONSOLIDAREA REZILIENȚEI ÎN SECTOARELE MEDICAL, UMANITAR ȘI ECONOMIC

Natalia CATANOI,
Universitatea de Stat din Moldova

Frecvența și complexitatea tot mai mare a crizelor globale și europene impun elaborarea unor planuri eficiente de management pentru consolidarea rezilienței în sectoarele medical, umanitar și economic. Scopul acestui studiu este de a analiza planurile și strategiile de gestionare a crizelor și impactul acestora asupra rezilienței instituțiilor și populației, cu accent pe bunele practici internaționale, și adaptarea lor la contextul Republicii Moldova. Metodologia de cercetare combină analiza documentară și comparativă a literaturii de specialitate, a rapoartelor oficiale și a datelor furnizate de organizații internaționale (UE, OMS, Banca Mondială), fiind completată de studii de caz privind răspunsul la crize în sectoarele vizate. Rezultatele arată că implementarea unor planuri structurate de management al crizelor, cooperarea internațională și utilizarea tehnologiilor digitale contribuie semnificativ la creșterea rezilienței sistemelor medical și umanitar, reducând impactul economic al crizelor. Totodată, studiul subliniază importanța adaptării bunelor practici internaționale la specificul național și necesitatea unei abordări multisectoriale și proactive în etapele de prevenție, intervenție rapidă și recuperarea post-criză.

Cuvinte-cheie: *criză, reziliență, management, sănătate publică, abordare multisectorială.*

PLANS FOR CRISIS MANAGEMENT TO STRENGTHEN RESILIENCE IN THE MEDICAL, HUMANITARIAN, AND ECONOMIC SECTORS

The increasing frequency and complexity of global and European crises require the development of effective management plans to strengthen resilience in the medical, humanitarian, and economic sectors. The purpose of this study is to analyze crisis management plans and strategies and their impact on the resilience of institutions and populations, with an emphasis on international best practices and their adaptation to the context of the Republic of Moldova. The research methodology combines documentary and comparative analysis of specialized literature, official reports, and data provided by international organizations (EU, WHO, World Bank), complemented by case studies on crisis response in the targeted sectors. The results indicate that the implementation of structured crisis management plans, international cooperation, and the use of digital technologies significantly enhance the resilience of medical and humanitarian systems while reducing the economic impact of crises. Furthermore, the study highlights the importance of adapting international best practices to national specificities and the need for a multisectoral and proactive approach in the stages of prevention, rapid intervention, and post-crisis recovery.

Keywords*: crisis, resilience, management, public health, multisectoral approach.*

Introducere

În contextul global actual, marcat de interdependențe tot mai complexe și de o dinamică socio-economică aflată într-o continuă transformare, societățile contemporane se confruntă tot mai frecvent cu crize de natură sanitară, umanitară și economică. Aceste crize reprezintă provocări majore pentru stabilitatea instituțională și pentru capacitatea sistemelor sociale de

a-și menține funcționalitatea în condiții de incertitudine. Într-un asemenea mediu, managementul crizelor nu mai poate fi conceput doar ca o reacție punctuală la evenimente neprevăzute, ci devine o componentă strategică a guvernanței moderne, care integrează planificarea pe termen lung, evaluarea riscurilor și consolidarea capacităților instituționale de răspuns și adaptare [5].

Sectoarele medical, umanitar și economic se numără printre cele mai vulnerabile domenii în fața perturbărilor generate de crize complexe și interconectate. Pandemia de COVID-19 a demonstrat fragilitatea

acestor sisteme atunci când sunt supuse presiunilor simultane datorate de supraîncărcarea infrastructurii medicale, întreruperea lanțurilor de aprovizionare, creșterea inegalităților sociale și diminuarea activității economice. În același timp, experiențele recente au evidențiat importanța existenței unor planuri de management bine structurate, capabile nu doar să reducă efectele imediate ale crizelor, ci și să contribuie la consolidarea rezilienței sistemice pe termen mediu și lung. Conceptul de reziliență se referă la capacitatea unui sistem de a anticipa, absorbi, adapta și recupera funcționalitatea sa după un șoc [10]. Această abordare depășește paradigma tradițională a reacției post-criză, promovând o viziune proactivă, orientată spre învățare instituțională, prevenție și adaptabilitate.

În consecință, planurile de management al crizelor nu se limitează la gestionarea evenimentelor imediate, ci reprezintă instrumente fundamentale în construirea rezilienței sistemice, prin coordonarea resurselor, consolidarea cooperării intersectoriale și implementarea mecanismelor de monitorizare și evaluare continuă.

Din perspectivă medicală, reziliența presupune nu doar capacitatea infrastructurii sanitare de a face față unor creșteri bruște ale cererii de servicii, ci și menținerea accesului echitabil la îngrijire, continuitatea programelor de prevenție și funcționarea neîntreruptă a lanțurilor de aprovizionare cu medicamente și echipamente. În domeniul umanitar, aceasta implică o cooperare eficientă între autorități, organizații nonguvernamentale și comunități locale pentru a asigura un răspuns rapid și sustenabil la nevoi urgente. În plan economic, reziliența se reflectă prin capacitatea sistemelor de producție și finanțare de a absorbi șocurile externe, de a menține stabilitatea fiscală și de a sprijini redresarea socială prin politici anticriză adecvate.

Literatura de specialitate subliniază necesitatea unei abordări integrate și multisectoriale pentru gestionarea eficientă a crizelor. Conform World Economic Forum, viitoarele riscuri globale, de la schimbările climatice la instabilitatea geopolitică, vor avea efecte transversale asupra sănătății publice, economiei și coeziunii sociale. Astfel, planurile de management al crizelor trebuie să includă nu doar mecanisme de intervenție imediată, ci și elemente strategice de cooperare internațională, consolidare instituțională și adaptare structurală [13, 17].

Documente de referință precum *National Response Framework* și *Health Emergency and Disaster Risk Management Framework* oferă repere clare privind structura și funcțiile unui plan eficient de management al crizelor. Acestea accentuează importanța unui sistem integrat de coordonare între guvern, autorități locale, organizații umanitare și sectorul privat, subliniind totodată necesitatea planificării bazate pe scenarii, evaluării vulnerabilităților și dezvoltării de rețele de suport pentru situații de urgență [7, 10].

În pofida cadrului teoretic amplu, implementarea practică a principiilor rezilienței rămâne limitată. Studiile recente evidențiază obstacole precum lipsa coordonării între sectoare, subfinanțarea sistemelor publice și absența unor mecanisme clare de evaluare a performanței planurilor de management al crizelor. Această discrepanță între teorie și practică subliniază necesitatea unui cadru conceptual unitar, capabil să transforme principiile generale în acțiuni operaționale, adaptate specificului fiecărui sector [2, 9, 1].

Scopul principal al acestei cercetări este de a propune o abordare integrată a planurilor de management al crizelor, axată pe consolidarea rezilienței sistemelor medicale, umanitare și economice. Prin corelarea teoriilor existente cu exemple empirice și instrumente de analiză comparativă, lucrarea își propune să contribuie la definirea unui model practic de planificare strategică, care să sprijine procesul decizional în fața crizelor multidimensionale.

Importanța acestei cercetări derivă din faptul că reziliența nu este un concept static, ci un proces dinamic, care evoluează în funcție de capacitățile instituționale, contextul socio-economic și natura crizelor. Consolidarea acesteia necesită o viziune holistică, în care sănătatea publică, solidaritatea umanitară și stabilitatea economică sunt abordate ca părți ale aceluiași sistem interdependent.

Analiza propusă se concentrează pe trei direcții principale: identificarea factorilor determinanți ai rezilienței în sectoarele medical, umanitar și economic, evaluarea rolului planurilor de management al crizelor în atenuarea efectelor sistemice ale șocurilor, formularea unui cadru de recomandări pentru consolidarea capacităților de reacție și adaptare. În esență, planurile de management al crizelor reprezintă instrumente fundamentale pentru protejarea sănătății publice, coeziunii sociale și stabilității economice, acționând ca catalizatori ai schimbării instituționale și transformând vulnerabilitățile în oportunități de învățare și reformă.

În ultimii ani, Republica Moldova, asemenea altor țări din Europa Centrală și de Est, a traversat un proces continuu de reforme orientate spre alinierea la standardele internaționale, inclusiv în domeniul gestionării crizelor. În acest demers, instituțiile statului și organizațiile internaționale au avut un rol activ în formularea și implementarea unor măsuri menite să prevină, să gestioneze eficient și să atenueze consecințele unor situații de criză tot mai complexe [5, 11, 14].

Materiale și metode

Cercetarea se bazează pe o analiză calitativă și comparativă a cadrului strategic european privind managementul crizelor și consolidarea rezilienței, cu accent pe adaptarea acestuia la contextul Republicii Moldova. Studiul, de caracter exploratoriu și interdisciplinar, abordează dimensiunile medicală, umanitară și economică pentru a evidenția interdependențele dintre sectoare și influența politicilor publice asupra rezilienței sistemice.

Metodologia a combinat analiza documentară a strategiilor și rapoartelor Uniunii Europene, OMS și instituțiilor naționale, cu metoda comparativă, utilizată pentru a evalua asemănările și diferențele între practicile europene și cele naționale, identificând astfel oportunități de transfer de bune practici.

Totodată, a fost aplicată o abordare sistemică, care a permis evaluarea interacțiunilor dintre instrumentele de politică publică, mecanismele instituționale și resursele economice implicate în consolidarea rezilienței. Această combinație metodologică oferă o perspectivă integrată asupra modului în care instituțiile pot preveni, gestiona și atenua efectele crizelor multidimensionale.

Rezultate și discuții

Rezultatele cercetării evidențiază că dezvoltarea rezilienței sistemelor medicale, umanitare și economice în Republica Moldova necesită o abordare orientată pe procese. În acest sens, reziliența nu este un rezultat static, ci un proces dinamic de adaptare, învățare și transformare, care permite menținerea funcționalității sistemelor chiar și în condiții de criză [9].

Analiza cadrului european și a practicilor naționale relevă trei faze principale ale managementului crizelor, care stau la baza consolidării rezilienței: *faza pre-criză,* axată pe identificarea, evaluarea și prevenirea riscurilor potențiale; *faza de răspuns,* care vizează gestionarea evenimentului și mobilizarea resurselor critice; *faza post-criză,* concentrată pe restabilirea funcționalității sistemului, învățarea instituțională și adaptarea structurală.

Această abordare ciclică permite operarea rezilienței ca un proces iterativ, în care experiența acumulată din crize anterioare fundamentează consolidarea viitoare a sistemului [4, 10]. Reziliența în sectoarele medical, umanitar și economic se realizează printr-o abordare coordonată și adaptativă, care combină pregătirea, răspunsul rapid și capacitatea de recuperare.

În sistemul medical, aceasta presupune identificarea și valorificarea capacităților esențiale cum sunt resursele umane, infrastructură și fluxuri informaționale, precum și evaluarea vulnerabilităților, optimizarea mecanismelor de coordonare și integrare a soluțiilor digitale și inovative. Mecanismele de avertizare timpurie și analiza situațională permit detectarea rapidă a evenimentelor perturbatoare și reacția eficientă a sistemului [5, 10].

În sectorul umanitar, reziliența se bazează pe cooperarea eficientă între autorități, organizații non-guvernamentale și comunități, pentru a răspunde prompt și sustenabil la nevoile urgente, cum ar fi alimentația, adăpostul, serviciile medicale și protecția persoanelor vulnerabile. Un exemplu relevant este răspunsul coordonat la criza refugiaților din Ucraina în 2022 [8].

În plan economic, reziliența se traduce prin menținerea stabilității financiare, capacitatea sistemelor de a absorbi șocurile externe și sprijinirea redresării sociale prin politici anticriză, stimulente fiscale și fonduri de urgență. În ansamblu, aceste trei dimensiuni sunt interdependente, iar consolidarea rezilienței presupune o abordare holistică, în care sănătatea publică, solidaritatea socială și stabilitatea economică se susțin reciproc [15].

Cercetarea literaturii de specialitate și analiza documentelor strategice europene arată că planurile de management al crizelor constituie instrumente fundamentale pentru consolidarea rezilienței. Tabelul 1

evidențiază modul în care prioritățile UE sprijină gestionarea crizelor în sectoarele medical, umanitar și economic, prin cooperare internațională, securitate, prosperitate durabilă, protecția socială și menținerea calității vieții [3, 6, 12].

Tabelul 1. Priorități UE și contribuția lor la consolidarea rezilienței în fața crizelor

Prioritate UE	Contribuție la gestionarea crizelor	Contribuție la reziliența sistemelor de sănătate
Europa globală	Consolidarea colaborării internaționale pentru răspuns rapid la crize	Permite o reacție colectivă și o redistribuire mai eficientă a resurselor medicale în perioade de criză.
Apărare și securitate europeană	Elaborarea de strategii pentru prevenirea și răspunsul la amenințări militare, cibernetice sau teroriste	Oferă asistență transfrontalieră rapidă și coordonată, sprijinind statele membre și partenere.
Prosperitate durabilă	Reducerea riscurilor economice și menținerea continuității lanțurilor valorice.	*Global Value Chains*, tehnici integrate pentru renovarea seismică a clădirilor
Sprijinirea societăților	Creșterea rezilienței sociale și protecția grupurilor vulnerabile	*EU loneliness intervention mapping*, reziliența în sănătate publică
Menținerea calității vieții	Gestionarea riscurilor legate de mediu, apă, alimente și biodiversitate	Proiecte de reutilizare a apei, PESETA pentru schimbările climatice

Sursa: *Elaborat de autor pe baza datelor Comisiei Europene, Serviciului Copernicus pentru Managementul Situațiilor de Urgență (Copernicus EMS) și The Global Risks Report* [3, 6, 12]

Un element central al consolidării rezilienței este colectarea și analiza datelor, care permit monitorizarea continuă a contextului și identificarea timpurie a factorilor de vulnerabilitate și a mecanismelor optime de răspuns. În acest sens, Tabelul 2 prezintă obiectivele strategice și instrumentele pentru managementul crizelor la nivel european, cum ar fi avertizarea timpurie, analiza impactului societal și recomandarea strategiilor, toate acestea susținând o reacție rapidă și bine fundamentată la evenimentele critice [10, 3].

Tabelul 2. Obiective și instrumente pentru managementul crizelor la nivel european

Obiectiv strategic	Detalii	Instrumente/Proiecte
Identificarea riscurilor	Analiza factorilor care pot amplifica impactul crizelor și declanșa efecte în lanț	Instrument de explorare a policrizei, Explorator de lacune (de informații)
Avertizare timpurie	Dezvoltarea sistemelor integrate pentru monitorizarea riscurilor	Serviciul de Management al Situațiilor de Urgență Copernicus, Date privind Riscurile
Analiza impactului societal	Evaluarea efectelor crizelor asupra sănătății, energiei, infrastructurii, alimentației	Producție științifică, Stratul Global al Resurselor Umane
Recomandarea strategiilor	Elaborarea de politici și strategii pentru creșterea rezilienței	Forumul multiactor INFORM
Construirea relațiilor cu *stakeholderi*	Colaborare între instituțiile UE, autoritățile locale și internaționale	Pagina principală iRESIST
Îmbunătățirea cooperării	Crearea de ghiduri comune și recomandări pentru statele membre	Risc de dezastru: INFORM, Date privind Riscurile

Sursa: *Elaborat de autor pe baza datelor Comisiei Europene și ale Organizației Mondiale a Sănătății* [10, 3]

La etapa de anticipare a riscurilor, echipele de management evaluează posibilele efecte negative ale unui scenariu urgent asupra sistemului medical, inclusiv întreruperi ale fluxurilor de tratament, epuizarea personalului sau lipsa resurselor materiale. Această evaluare ghidează măsurile de intervenție și activarea planurilor de management al crizelor, transformând anticiparea riscurilor într-o componentă strategică a rezilienței. La nivel național, Tabelul 3 ilustrează măsurile implementate în Republica Moldova în sectoarele medical, umanitar și economic, cu exemple concrete, precum răspunsul la COVID-19, criza refugiaților din Ucraina și pachetele de suport economic. Rezultatele evaluării acestor măsuri sunt înregistrate și analizate continuu, generând feedback pentru învățarea organizațională și ajustarea planurilor strategice [5, 8].

Tabelul 3. Măsuri de gestionare a crizelor în Republica Moldova

Sector	Implementare	Exemple
Medical	Protocoale, resurse, instruire.	COVID-19: Comisia Națională Extraordinară de Sănătate Publică
Umanitar	Implică parteneriate între guvern, ONG-uri și instituții internaționale.	Criza refugiaților din Ucraina, 2022
Economic	Fonduri de urgență, stimulente fiscale.	Pachetul de suport oferit de Guvernul Moldovei între 2020 și 2022.

Sursa: *Elaborat de autor pe baza datelor Organizației Mondiale a Sănătății, Ministerului Finanţelor şi Comisiei Europene* [10, 8, 3]

Rezultatele evaluării acestor măsuri sunt înregistrate și analizate continuu, generând un răspuns valoros pentru învățarea organizațională și ajustarea planurilor strategice. Această abordare subliniază interdependența dintre politicile europene, instrumentele de management al crizelor și practicile naționale, evidențiind rolul esențial al guvernanței adaptive și al rezilienței instituționale în sistemul sanitar din Republica Moldova. Tabelul 4 detaliază măsurile specifice implementate în sistemul sanitar din Republica Moldova și contribuția acestora la consolidarea rezilienței, de la crearea Centrului Național de Coordonare în Situații de Urgență, la implementarea sistemelor digitale de supraveghere epidemiologică și dezvoltarea parteneriatelor internaționale. Analiza acestor măsuri evidențiază interdependența dintre politicile europene, instrumentele de management al crizelor și practicile naționale, subliniind relevanța guvernanței adaptive și a unui cadru de reziliență funcțional și sustenabil.

Tabelul 4. Măsuri de gestionare a crizelor în Republica Moldova şi contribuția lor la reziliența sistemului sanitar

Nr.	Măsură implementată	Descriere	Impact asupra rezilienței
1.	Crearea Centrului Național de Coordonare în Situații de Urgență în Sănătate	Instituție responsabilă de planificarea și coordonarea răspunsului medical	Îmbunătățește coordonarea între autorități și timpul de reacție
2.	Implementarea Sistemului Informațional Național de Supraveghere Epidemiologică	Monitorizarea digitală a bolilor transmisibile	Asigură detecția timpurie a amenințărilor sanitare
3.	Consolidarea rezervelor strategice de echipamente și medicamente	Crearea stocurilor de urgență la nivel regional	Crește capacitatea de reacție și reduce dependența de importuri
4.	Parteneriate regionale cu ECDC și OMS	Participarea la programe de formare și evaluare a rezilienței	Crește capacitatea de reacție și reduce dependența de importuri
5.	Digitalizarea serviciilor de sănătate	Dezvoltarea sistemelor e-Health și telemedicină	Crește accesul populației la servicii medicale în perioade de criză

Sursa: *Elaborat de autor pe baza datelor Guvernului RM, Raport COVID-19, OMS Moldova, Ministerul Sănătății RM* [10, 14,15]

Rezultatele cercetării indică faptul că implementarea unui cadru integrat și multisectorial pentru planurile de management al crizelor contribuie semnificativ la consolidarea rezilienței în sectoarele medical, umanitar și economic, oferind totodată premise pentru dezvoltarea continuă a capacităților organizaționale. Din analiza datelor și a practicilor aplicate rezultă câteva lecții importante care necesită a fi incluse în planurile de management.

În primul rând, anticiparea riscurilor constituie un pilon central al rezilienței. Identificarea timpurie a vulnerabilităților permite instituțiilor să planifice strategic alocarea resurselor și să stabilească măsuri preventive eficiente, reducând astfel impactul evenimentelor critice. În al doilea rând, coordonarea și colaborarea interinstituțională reprezintă un factor determinant pentru eficiența răspunsului în situații de criză. Parteneriatele structurate între autorități, organizații non-guvernamentale și organisme internaționale facilitează mobilizarea rapidă și coerentă a resurselor, sporind capacitatea sistemelor de a răspunde în mod prompt și adecvat. Integrarea tehnologiilor digitale devine un instrument strategic. Platformele de monitorizare, sistemele de sănătate și mecanismele digitale de supraveghere permit o colectare rapidă a datelor, creșterea accesibilității serviciilor și eficientizarea deciziilor operative în contextul crizelor. Învățarea din experiențele anterioare se conturează ca un element esențial în procesul de consolidare a rezilienței. Analiza lecțiilor desprinse din crizele precedente și integrarea acestora în planurile viitoare facilitează ajustarea strategiilor și dezvoltarea unui sistem adaptativ, capabil să răspundă la provocările urgente.

Astfel, planurile de management al crizelor depășesc dimensiunea lor operațională de reacție imediată și devin instrumente catalitice ale transformării instituționale. Ele susțin evoluția continuă a sistemelor și creșterea rezilienței organizaționale, oferind un cadru coerent pentru gestionarea eficientă a crizelor complexe și multidimensionale.

Concluzii

Implementarea unui cadru integrat și multisectorial pentru planurile de management al crizelor contribuie semnificativ la consolidarea rezilienței în sectoarele medical, umanitar și economic, așa cum demonstrează experiențele din Republica Moldova, de la crearea Centrului Național de Coordonare în Situații de Urgență până la digitalizarea serviciilor de sănătate și pachetele de suport economic. Identificarea timpurie a vulnerabilităților și evaluarea continuă a factorilor de risc permit alocarea optimă a resurselor și activarea măsurilor preventive, reducând efectele negative asupra populației și infrastructurii critice. Colaborarea interinstituțională și utilizarea tehnologiilor digitale, cum sunt platformele de monitorizare, sistemele e-health și mecanismele de avertizare timpurie, optimizează răspunsul rapid și eficient în situații de criză, iar învățarea din experiențele anterioare, inclusiv din pandemia COVID-19 și criza refugiaților, facilitează ajustarea strategiilor și dezvoltarea unor planuri proactive. Astfel, planurile de management al crizelor depășesc dimensiunea operațională de reacție imediată și devin catalizatori ai transformării instituționale, susținând continuitatea serviciilor, stabilitatea social-economică și dezvoltarea durabilă într-un cadru coerent și sustenabil, care integrează prevenția, intervenția rapidă și recuperarea post-criză.

Referințe bibliografice:

1. ANSBRO, E., HELLER, O., VIJAYASINGHAM, L., FAVAS, C., RINTJEMA, J. și alții. Lessons from the COVID-19 pandemic to strengthen NCD care and policy in humanitarian settings: A mixed methods study exploring humanitarian actors experiences. În: *BMC Health Services Research*, 2024, 24(1), p.1–19. Disponibil: https://bmchealthservres.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12913-024-11458-2
2. BUNDY, J., PFARRER, M. D., SHORT, C. E., COOMBS, W. T. Crises and crisis management: Integration, interpretation, and research development. În: *Journal of Management*, 2017, 43(6), 1661–1692. Disponibil: https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0149206316680030
3. Comisia Europeană. Priorități UE pentru consolidarea rezilienței și gestionarea crizelor. Bruxelles: Comisia Europeană, 2024. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52024DC0212
4. CAPRIAN, I., GHERJAVCA, S., COJOCARU, V. Impactul crizei economice actuale asupra economiei Republicii Moldova. În: *Univers strategic*, 2023, 4(56), p.148–156. ISSN 2067-7464. Disponibil la: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/199532

5. CATANOI, N., TOFAN, T., DONCEAN, M. The Importance of Crisis Management and the Implementation of a Crisis Management Plan in the Medical, Humanitarian, and Economic Sectors. În: *Revista de Management Comparat Internațional*, 2025, 26(2), 329–340. Disponibil: https://www.rmci.ase.ro/no26vol2/07.pdf
6. Copernicus Emergency Management Service (EMS). *Annual Report 2024*. Disponibil: https://www.copernicus.eu/en
7. Federal Emergency Management Agency (FEMA). National Response Framework (4th ed.). U.S. Department of Homeland Security, 2018. Disponibil: https://www.fema.gov/sites/default/files/2020-07/fema_nims_doctrine-2017.pdf
8. Ministerul Finanțelor al Republicii Moldova. Raport privind asistența externă acordată Republicii Moldova în anul 2023. Chișinău: Ministerul Finanțelor RM, 2023. Disponibil la: https://www.mf.gov.md/sites/default/files/Raport%20privind%20asisten%C5%A3a%20extern%C4%83%20pentru%20Republica%20Moldova%202022.pdf
9. KOHRT, B. A., MISTRY, A. S., ANAND, N., BEECROFT, B., NUWAYHID, I. *Health research in humanitarian crises: An urgent global imperative.* În: *BMJ Global Health*, 2019, 4(6). Disponibil la: https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31798999/
10. Organizația Mondială a Sănătății. Health Emergency and Disaster Risk Management Framework. Geneva: World Health Organization, 2019. Disponibil: https://www.who.int/publications/i/item/9789241516181
11. LEX-ECON Consulting. Evoluția asistenței financiare externe din Republica Moldova. Disponibil: https://lexecon.md/arhive/economie/evolutia-asistentei-financiare-externe-din-republica-moldovaDisaster Risk Management Knowledge Centre (DRMKC). Risk Data Hub și ghiduri de cooperare. 2024. Disponibil la: https://drmkc.jrc.ec.europa.eu/
12. The Global Risks Report 2024. Geneva: World Economic Forum, 2024. Disponibil: https://www.weforum.org/publications/global-risks-report-2024/digest/
13. TOFAN, T., CATANOI, N. Impactul măsurilor anticriză asupra sistemului medical din Republica Moldova. În: *Materiale Conferinței ştiințifico-practice internaționale* (Ediția XXVIII) *Teoria și practica administrării publice.* Chișinău, 2024, pp.170–175. ISBN 978-9975-62-698-9. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-170-175.pdf
14. Ministerul Sănătății al Republicii Moldova. (2023). Raport privind sănătatea publică în Republica Moldova 2023. Chișinău: Ministerul Sănătății. https://ms.gov.md/transparenta-decizionala/consultari-publice/rapoarte/
15. Guvernul RM, Raport COVID-19 (2022). Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/media/documents/2025-03/raport_guvern_2019-2020_15052020.pdf
16. World Economic Forum. *Global Risks Report 2024* (19th ed.). Geneva: World Economic Forum, 2024. Disponibil: https://www3.weforum.org/docs/WEF_The_Global_Risks_Report_2024.pdf

Date despre autor:
Natalia CATANOI, doctorandă, Școala doctorală de științe sociale, Universitatea de Stat din Moldova.
ORCID: 0000-0002-5838-0363
E-mail: natalia.catanoi@usmf.md

Prezentat: 01.10.2025